

FACULTATEA ISTORIE ȘI GEOGRAFIE

PREZENTAREA PATRIMONIULUI MATERIAL ȘI IMATERIAL ÎN MANUALELE DE ISTORIE PENTRU clasele V-VI

Valentina URSU, dr., conf. univ.

Summary

The present study is an analysis of the principles, themes and cultural content contained in some history books for grades V - VI of the stage of secondary education, developed by the authors in Moldova and published during the years 1995-2014. It appears that for the discipline of History the focus is limited when referring to the cultural content, hence students get to know little about the achievements in artistic culture and material culture of the people of Republic of Moldova but also other ethnic communities. Overall, the textbooks also express little attention to intangible heritage: traditional creations, expressed in verbal forms, musical, choreographic and theatrical but also when referring to all customs, practices, representations, expressions, knowledge and skills, cultural spaces associated with them.

În prezentul studiu se face o analiză a principiilor, a tematicii și a conținuturilor culturale cuprinse în câteva manuale de *Istorie* pentru cl. V-VI de la treapta învățământului gimnazial, elaborate de autorii din Republica Moldova și editate în perioada anilor 1995-2014.

De la bun început menționăm principiile pe care se sprijină orice manual școlar și obiectivele pe care le urmăresc autorii la elaborarea lui. Astfel, în manualele de *Istorie* pentru treapta învățământului preuniversitar importantă este asigurarea unui echilibru în abordarea istoriei regionale, naționale, europene și mondiale și a unui echilibru între diverse aspecte istorice: politică, economie, social, cultură, religie [1, p. 6-10]. Concomitent, trebuie să

fie asigurat un conținut adecvat realităților contemporane, care să corespundă cerințelor curriculare. Manualul de *Istorie* nu trebuie să ofere răspunsuri finale, ci să abordeze probleme pentru a stimula gândirea critică, dezvoltarea de cunoștințe, abilități și aptitudini [3, p. 14-15]. Acest manual trebuie să încurajeze însușirea independentă a cunoștințelor, stimulând formarea deprinderilor și opiniilor personale, adică a competențelor [4, p. 49-91].

Manualul de *Istorie* urmează să includă fapte și evenimente adevărate prin prisma multiperspectivității și diversității culturale, fără a evidenția anumite priorități și accente între „noi” și „alții”. Fiecare element social, etnic, cultural și religios trebuie să-și găsească locul în manual. Manualul, evident cu ajutorul profesorului, trebuie să asigure un dialog permanent cu elevii pentru a-i ajuta să conștientizeze și să realizeze obiectivele personale. Conținuturile și limbajul manualului trebuie să corespundă particularităților de vârstă a elevilor. Totodată, manualul contemporan de *Istorie* trebuie să cuprindă mai multe tipuri de lecții: de prezentare a evenimentelor, de aprofundare a cunoștințelor, de bilanț asupra unei epoci, de evaluare a cunoștințelor etc. [3, p. 23-26].

Să examinăm în continuare manualul experimental de *Istorie* pentru clasa a V-a, care îi are ca autori pe Corneliu Popovici și Angela Popovici [6, 208 p.]. Aspecte culturale sunt incluse în mai multe capitole. În Capitolul 1, dedicat epocii străvechi, sunt expuse informării și comentarii referitoare la cele mai vechi forme de conviețuire și vestigiile păstrate până astăzi [6, p. 16-17]. Elevii au posibilitatea să examineze hărți, imagini, desene, reproducții ale locuințelor și uneltelor de muncă utilizate de strămoșii noștri. Compartimentul *Patrimoniul* [6, p. 18-19] cuprinde texte, materiale ilustrative, comentarii, sarcini practice cu privire la modul de viață al omului în interfluviul pruto-istrean în epoca așteia și civilizația Cucuteni-Tripolie. Apreciem prezentarea pe harta Republicii

Moldova a așezărilor cucuteniene, reproducții ale vaselor rituale și de uz casnic, reconstituiri ale îmbrăcămintei etc.

Capitolul 2 - *Orientul antic: mediul geografic și modul de viață* [6, p. 34-45] - cuprinde prezentarea mediului natural de trai al principalelor popoare orientale: egiptenii, sumerienii, babilonienii, indienii, chinezii, concentrându-și atenția asupra vieții economice, ocupațiilor și îndeletnicirilor casnice. Materialul inclus în *Portofoliu* este dedicat vieții cotidiene a egiptenilor [6, p. 44-45]. El întregeste imaginea despre acest popor antic.

Capitolul 5 - *Mediul geografic și principalele popoare din Europa antică* - cuprinde informații succinte despre indo-europeni și procesul de formare a câtorva popoare antice. Atenția principală se concentrează asupra grecilor și popoarelor limitrofe, ce au contribuit la formarea civilizației grecești. Elevii sunt cunoscuți și cu modul de viață al strămoșilor noștri. Bucură informațiile dedicate tracilor și vecinilor lor, expuse în lecția 4 și în *Portofoliul* la aceeași temă. Capitolul 6 - *Principalele îndeletniciri și modul de viață în Europa antică* - îi familiarizează pe elevi cu structura socială, activitățile economice și modul de trai al popoarelor din Europa antică.

Un alt manual, *Istoria universală și a românilor*, pentru cl. a VI-a (autori Demir Dragnev, Pavel Cocârlă, Gh. Gonța, Emil Dragnev), cuprinde câteva teme dedicate patrimoniului cultural. În Partea I - *Evul mediu timpuriu*, la tema *Vechii germani. Marea migrație și triburile germane*, elevii fac cunoștință cu modul de trai [2, p. 11], îndeletnicirile principale și portul acestor popoare. Tot aici sunt expuse și câteva caracteristici ale vieții spirituale a germanicilor și formele de religie [2, p. 11]. Un alt popor din epoca medievală (sec. VI-XI) este prezentat în tema 6. Aceștia sunt arabii [2, p. 29]. Autorii expun doar unele îndeletniciri casnice. Puțin mai bogate sunt informațiile analizate în tema 7 - *Slavii de Vest și de Sud. Regatul Ungar* [2, p. 33]. Pe lângă studierea originii, așezărilor, diferențierii de avere, modul de viață al cnejilor, autorii manualului

propun elevilor și analiza ocupațiilor de bază, a așezărilor, precum și unele aspecte ale patrimoniului spiritual al slavilor. Aceiași structură a expunerii materialului factologic o găsim și în tema 8, dedicată Scandinaviei. Prezintă interes câteva caracteristici ale popoarele scandinave [2, p. 37].

O altă abordare o vedem în tema 11 - *Orașele medievale. Meșteșugurile și comerțul* [2, p. 47-48]. Elevii pot studia aspecte din cele mai răspândite meșteșuguri: uneltele de muncă, unele produse meșteșugărești, rolul schimbului natural de mărfuri. Apreciem, îndeosebi, sarcina prezentată în compartimentul *Laborator*. Aici este prezentat un text și reproducția lui, Chretien de Froues *Casele Londrei la 1419*. Elevii sunt îndrumați să citească textul, să examineze tabloul și să determine deosebirile dintre casele medievale și cele contemporane ale Londrei [2, p. 50].

În ansamblu, indicatorul de noțiuni și repere cronologice, prezent în ambele manuale analizate, facilitează procesul de consolidare și revitalizare a cunoștințelor. Prezența imaginilor oferă posibilitatea de a completa cunoștințele despre locul și oamenii ce au participat la evenimentele reflectate în temă, constituind, de asemenea, surse relevante pentru analiză. În manuale sunt plasate documente și imagini de epocă, care reflectă mentalitatea oamenilor și ajută elevii să înțeleagă mai bine contextul evenimentelor, iar sarcinile oferă posibilitatea pentru diverse forme de activitate.

Limbajul ambelor manuale examinate corespunde, în linii mari, particularităților de vârstă a elevilor.

Totodată, constatăm că în manualele pentru disciplina *Istorie* se acordă un spațiu limitat temelor cu conținut cultural și elevii cunosc puțin despre realizările culturii artistice, tradițiile, cultura materială a popoarelor din Republica Moldova și a altor comunități etnice. În ansamblu, manualele acordă puțin spațiu și patrimoniului imaterial: creațiilor tradiționale, exprimate în forme verbale,

muzicale, coregrafice și teatrale, precum și ansamblul obiceiurilor, practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor și abilităților, spațiilor culturale asociate acestora. Conținuturile manualelor exprimă fragmentar fundamentele identitare, valorile morale și estetice ale popoarelor și contribuie puțin la dezvoltarea gândirii, sensibilității și imaginației creatoare a elevilor.

Bibliografie

1. Ann, Low-Ber, *Consiliul Europei și Istoria în Școală*, Strasbourg, 1997.
2. Dragnev, Demir, Cocârlă, Pavel, Gonța, Gheorghe, Dragnev, Emil, *Istoria universală și a românilor*, Manual pentru cl. a VI-a, Știința, Ch., 2001.
3. Mustață, Sergiu, *Cum să elaborăm și analizăm manualele școlare*, Cartdidact, Chișinău, 2006.
4. Mustață, Sergiu, (coordonatorul volumului) *Predarea istoriei*, Îndrumar metodic pentru profesori, Pontos, Chișinău, 2010.
5. Petrovski, Nina, *Istoria*, Ghidul profesorului, clasa a VI-a, Știința, Ch., 2001.
6. Popovici, Corneliu, Popovici, Angela, *Istorie*, Manual pentru cl. a V-a, Lumina, Chișinău, 2005.

FORMAREA PRICEPERILOR ȘI DEPRINDERILOR DE LUCRU CU HARTA GEOGRAFICĂ

Lucia ȚÎCU, lector superior

Summary

The contemporary school has meant to prepare pupils endowed with knowledge, capacity, abilities and attitudes which will allow to integrate with success in society, to deal with or unknown situation everyday life. Emphasis is placed on developing certain skills. In order to be formed some of them to students be certain format some skills and abilities, especially working with geographic map.

For abilities and skills training it is necessary to make many exercises and systematic observations and repeated both geography